

ELŐSZÓ

ÉSZAK-AFRIKA a világ egyik jelentős, kontinensek, földrajzi térségek és civilizációk metszéspontjában – illetve annak határán – fekvő régiója. Földrajzilag az afrikai kontinens része, civilizációs-kulturális szempontból azonban markánsan különbözik Afrika középső, illetve déli részeitől, az ún. Trópusi Afrikától. A Mediterráneum déli részeként évszázadokon át fontos szerepet töltött be a különböző civilizációk – az iszlám, a nyugati és a keleti kereszténység – fejlődéstörténetében.

Észak-Afrika térsége az arab világhoz, illetve az iszlám civilizációhoz tartozik, annak egy sajátos „al-civilizációja”. Az itt található országok zöme a nyugati arab területek, vagyis a Magreb („ahol a nap lenyugszik”) részét képezi: általában három országot, Algériát, Marokkót és Tunéziát szokták ennek „magjához” sorolni, kiegészítve a negyedik Líbiával. Fenti négy ország, továbbá Mauritánia 1989-ben létrehozta az Arab Magreb Unió nevű regionális gazdasági együttműködési szervezetet, amelynek tagországai között kezdettől gyakoriak voltak a konfliktusok, egyebek mellett a foszfátban gazdag Nyugat-Sahara vitatott hovatartozásának kérdésében.

A Magreb önmagában is egy sajátos kultúrkört képez. A középkorban, az Ibériai-félszigeten több évszázadon át tartó iszlám uralom időszakában a Magreb fogalma Észak-Afrika mellett Európa déli, muszlim fennhatóság alatt álló területeit is magában foglalta, mindenekelőtt Ibériát (al-Andalúz) és Dél-Itáliát. A térség magrebi eredetű, eredetileg berber-arab kevert lakosságának széles körben elterjedt elnevezése volt a mór. Az oszmán hódoltság időszakát követően Franciaország kolonizálta a régiót, máig tartó frankofon jelleget kölcsönözve annak.

Egyiptomot, bár ugyancsak Észak-Afrikában található, általában nem tekintik a Magreb régió részének, hanem a Közel-Kelethez sorolják. Egyiptom fejlődési sajátosságait tekintve nagymértékben különbözik a térség többi országától, hiszen itt a Nílus völgye több évezredes folyami civilizáció kialakulásához vezetett.

Észak-Afrika geostratégiai jelentősége Európa, a nyugati civilizáció szempontjából is igen nagy. A térség ugyanis Európa „szomszédságában” fekszik, az ott végbemenő folyamatok hatásai közvetlenül is érzékelhetők az európai kontinensen.

Az utóbbi években a déli Mediterráneum Európa számára komoly biztonsági kockázati tényezőt jelent, részint az innen Európába irányuló tömeges migráció forrásaként, részint a bizonytalan politikai helyzet miatt.

A térség valamennyi országát érintette ugyanis a Tunéziából kiindult „arab tavasz” eseménysorozata, jelentősen növelve a régió instabilitását.

Nem véletlen, hogy mind az Európai Unió, mind a NATO nagy jelentőséget tulajdonít az Euro-mediterrán Partnerségnek, illetve a Mediterrán Dialógusnak.

A Belvedere Meridionale mostani, tematikus lapszáma változatos, a történelmi kérdésektől a mai eseményekig terjedő írásokat tartalmaz Észak-Afrikáról, illetve a régió öt országáról.

Az érdeklődő olvasó több magyar vonatkozású írást is talál a kötetben, amelyekből nyugtázhathatja, hogy magyarok is szép számmal járultak hozzá az észak-afrikai országokban is a tudomány, a kultúra vagy a gazdaság fejlődéséhez.